

Egy Európai Védelmi Unió felé?

Az európai uniós védelmi együttműködés új fázisa és a magyar közvélemény

Towards a European Defence Union? A new phase in the European Union's Defence Cooperation and the Hungarian public opinion

HACK-HANDA JÓZSEF

tudományos főmunkatárs, Pannon Egyetem, hack-handa.jozsef@gtk.uni-pannon.hu

NAGY ZSOLT

védelempolitikai szakértő, zsnagy11@hotmail.com

Absztrakt

Az Európai Unió védelempolitikai együttműködése 2016 után új lendületet kapott. Az Unió tagállamai számos területen erősítették a kooperációjukat, ugyanakkor az hosszabb távon derül csak ki, hogy a különböző kezdeményezés milyen valós hatással lesznek a nemzeti haderőfejlesztésekre és az európai katonai képességek összességére. Jóllehet minőségi előrelépésnek tekinthetjük a PESCO életrehívását, a védelmi felülvizsgálat európai szintű bevezetését és az uniós források megnyitását katonai fejlesztésekre, de időről-időre felmerül annak gondolata, hogy ennél is mélyebb integrációra lenne szükség az uniós biztonság- és védelempolitika terén. Az uniós szintű védelmi együttműködés erősítése tükrében érdekes kérdés, hogy a magyar lakosság miként viszonyul az EU védelmi célú együttműködéséhez, és annak esetleges mélyítéséhez. Ezeket a kérdéseket vizsgáltuk egy 2017-es nagymintás lakossági adatfelvétel eredményei segítségével. A felmérés tanulsága szerint az Unió lakosaihoz hasonlóan, sőt annál is nagyobb mértékben igénylik a magyar választópolgárok a közös, EU-szintű védelem- és biztonságpolitikát, valamint a közös bevándorlás-politikát. Ugyanakkor egy szorosabb, több erőfeszítést és mélyebb integrációt igénylő védelempolitikai együttműködés már megosztja a megkérdezetteket, körülbelül ugyanannyi a támogató, mint az ellenző vélemény. A kapott válaszokból arra is következtethetünk, hogy az EU közös biztonság- és védelempolitikai együttműködésének konkrét ismerete hiányos a lakosság körében, inkább általános ismeretekkel bírtak a megkérdezettek, ahogy ennek a kooperációnak a nem megfelelő marketingjére is – de ez már további kutatásokat igényel.

Kulcsszavak: biztonság- és védelempolitika, PESCO, közvélemény

Defence cooperation in the European Union got a new impetus in 2016. Since the adoption of the EU Global Strategy, Member States have reinforced and deepened their defence policy collaboration in several areas. Nevertheless, it will depend on the implementation and Member States' commitment to recently launched initiatives what long-term impact of these tools on the European capability landscape, national military capacities and European defence industrial base can be expected. The launch of the Permanent Structured Cooperation, the Coordinated Annual Review on Defence and the European Defence Fund, the three major recent initiatives can be considered as qualitative steps forward in European defence cooperation. However, from time to time strong advocates can be heard to argue in favor of moving even further towards a deeper integration in security and defence matters at European level. The ideas of a European army or a

European Defence Union show that CSDP is still considered by many as an open-ended project which can be further strengthened.

In light of the latest initiatives in European defence cooperation it is an interesting question how the Hungarian public looks at these developments. We have examined this issue through a representative survey done in 2017.

According to the results of the survey, the Hungarian public, similarly to the public opinion at European level, is in favor of a stronger European defence cooperation. However, a deeper integration requiring more commitment in the field of defence already divides the public, approximately half of the interviewed were in favor, while the other half against it. Conclusion can be also drawn from the survey that the knowledge of the responders about the EU's security and defence cooperation is rather generic, as well as that the marketing of this cooperation is not appropriate – but we need more research for this.

Keywords: CSDP, PESCO, public opinion

Bevezetés

2016 júniusában Federica Mogherini EU kül- és biztonságpolitikai főképviselő kiadta az Unió új biztonsági stratégiáját, mely régen látott lendületet adott a tagállamok védelempolitikai együttműködésének. Jelen írásunkban, a magyar közvélemény vélekedésének háttereként három kezdeményezést mutatunk röviden be, melyek hosszabb távon is meghatározhatják az EU védelmi együttműködésének a jövőjét.

Jelen tanulmány elsősorban a magyar közvélemény viszonyát vizsgálja az Európai Unión belüli szorosabb biztonság- és védelempolitikai együttműködéshez, de ennek háttereként először bemutatjuk az együttműködés terén a legutóbbi időben tett lépéseket. Ezek segítenek annak megértésében, hogy jelenleg hol tart a tagállamok együttműködése, és milyen további potenciál van a közös biztonság- és védelempolitikai erősítésében. Majd a lakossági vélemények bemutatásával folytatjuk, aminek a végén egy saját ambivalens helyzetet találunk: a szorosabb védelmi együttműködést nagyon fontosnak tartók négytizede kívül tartaná Magyarországot annak gyakorlati megvalósításán, ami feltehetően a mélyebb ismeretek hiányának tudható be, de felvetheti a nem megfelelő marketing szerepét is e téren.

A jelen kutatás empirikus alapjául szolgáló CAPI-módszerrel történő adatfelvételre 2017 júniusában került sor. A minta elemszáma 1800 fő volt és a felnőtt magyar lakosságot reprezentálta 5 szempont szerint: nem, korcsoport, iskolai végzettség, lakóhely településtípusa és regionális elhelyezkedése alapján.

Az állandó strukturált együttműködés (PESCO)

2017. december 14-én az Európai Unió állam- és kormányfői útjára indították az ún. állandó strukturált együttműködést, a PESCO-t.³ A döntés a Lisszaboni Szerződés 42(6) cikkelye, az addig “alvó” rendelkezése értelmében született, melynek célja konkrét kritériumok mentén és az arra

³ PESCO - Permanent Structured Cooperation. A továbbiakban a szakirodalomban elterjedt gyakorlatnak megfelelően a megnevezés angol rövidítését használjuk.

hajlandó tagállamok önkéntes részvétele alapján az EU védelmi együttműködésének megerősítése volt. Az, hogy viszonylag rövid előkészítés után egyetértés született a PESCO létrehozásáról - ami korábban heves viták és egyes tagállamok részéről a világos elutasítás tárgya volt -, önmagában jelzi, hogy az Unió védelmi együttműködésének, a Közös Biztonság- és Védelempolitikának (*Common Security and Defence Policy - CSDP*) az alapfeltételei lényegesen megváltoztak.

A PESCO nem új kezdeményezés, hiszen eredete 2008-ra, a Lisszaboni Szerződésre tekinthet vissza. Az érvényben lévő, de immár több mint tízéves uniós alapidokumentum sok tekintetben “előreszaladt” a biztonság- és védelempolitika terén, és jogi lehetőséget teremtett olyan eljárások és struktúrák létrehozására, melyek vonatkozásában a politikai akarat még nem volt adott. Ezen lehetőségek egyike volt a PESCO, amely az európai határvédelmi együttműködéshez, a Schengen zónához, vagy az euro-zónához hasonlóan a védelem terén teremtette meg a szorosabb együttműködés, és az arra hajlandók gyorsabb előrehaladásának lehetőségét és jogi alapját.

A Brexitről szóló népszavazás kimenetele lényegében zöld lámpaként volt értelmezhető azon tagállamok számára, amelyek úgy gondolták, hogy az Egyesült Királyság távozása az Unióból elhárítja a CSDP erősítésének a legkomolyabb akadályát. A vonatkozó tanácsi döntés előkészítése során az egyik legnagyobb dilemma az volt, hogy a PESCO mennyire legyen exkluzív együttműködési forma, azaz mennyire szigorú feltételek szabályozzák a részvételt. Két tábor állt vitában egymással: Franciaország és támogatói úgy érveltek, hogy a PESCO nem csak a hajlandók, hanem az arra képes tagállamok együttműködésének kell lennie, azaz egy ambiciózus PESCO létrehozását szorgalmazták. Ezzel szemben Németország és a mögötte felsorakozott, elsősorban kisebb és kelet-európai tagállamok úgy vélekedtek, hogy a részvételt illetően a politikai akarat a legfontosabb, és nem lehet annak lehetőségét elvenni, hogy amely tagállam szándékában áll, az csatlakozhasson. Ez a tábor azzal érvelt, hogy az inkluzivitás mellett a PESCO keretein belül az ún. moduláris megközelítéssel (azaz a PESCO-n belüli képességfejlesztési projekteknél való részvételen keresztül) lehetne biztosítani, hogy akik többet tudnak vállalni védelmi képességeik fejlesztéséért, azok azt megtehessek; azaz a többsebességű együttműködést a PESCO keretén belül kívánták tartani. A végül elfogadott tanácsi döntés az “ambiciózus és inkluzív” öszvérmegoldással oldotta fel a két megközelítés közötti konfliktust, és zárta kompromisszummal a vitát (COUNCIL DECISION, 2017). A PESCO-hoz végül a CSDP-ből amúgy is kimaradó Dánia mellett Málta és az Egyesült Királyság kivételével minden tagállam csatlakozott, vagyis 25 ország részvételével indult meg a szorosabb együttműködés.

Amennyiben a Lisszaboni Szerződés “szellemét” vizsgáljuk, a francia felfogás áll közelebb a jogalkotók eredeti szándékához. A PESCO ugyanakkor nem kizárólag képességfejlesztési keret, hiszen van egy hangsúlyos műveleti dimenziója is; jelenleg a meghatározó és leginkább látható formáját a képességfejlesztési projektek jelentik, amelyek különböző területeken, a résztvevő tagállamok különböző geometriájával és vezető nemzeteivel vállalták egy-egy képességterület hatékonyabb, többnemzeti fejlesztését (COUNCIL DECISION, 2018). A jövőbeni rendszeres felajánlási forduló elvi lehetőséget teremtene arra, hogy a jövő nagy európai képességfejlesztési projektjei, mint például a harcászati repülőgépek vagy harcjárművek következő generációjának fejlesztése az Unió keretei között, a PESCO-n keresztül menjenek végbe. Magának a PESCO-nak a megítélése is vegyes egyelőre a szakirodalomban, egyesek szerint a Lisszaboni Szerződés szelleme és eredeti szándéka elveszett a tagállamok politikai alkudozásában, mások szerint viszont

a létrehozott politikai-jogi keret reális és előremutató⁴.

A koordinált éves védelmi felülvizsgálat (CARD)

A koordinált éves védelmi felülvizsgálat, avagy CARD, az EU Globális Stratégia ajánlását figyelembe véve lett bevezetve. A Tanács 2017 májusában hagyta jóvá a folyamat paramétereit (COUNCIL CONCLUSIONS, 2017). E szerint a CARD célja a tagállamok védelmi terveinek áttekintése három területen: a) védelmi kiadások alakulása, b) az EU képességfejlesztési prioritásainak megvalósítása, c) többnemzeti együttműködés áttekintése. A folyamatot, mint titkárság, az EDA vezeti szoros együttműködésben az EU Katonai Törzsével. Az első felülvizsgálati ciklus 2017 őszén indult ún. próbaidőszakkal, a kezdeti tapasztalatok tükrében véglegesített folyamat 2019 őszétől veszi majd kezdetét. A CARD legfontosabb elemei a tagállamokkal folytatott kétoldalú konzultáció, mely a tagállamok önkéntességén és adatszolgáltatási készségén alapul, valamint a kétéves jelentések. A bilaterális konzultációk sok esetben a NATO-val való védelmi tervezési egyeztetések margóján zajlanak, ami szintén hozzájárul ahhoz, hogy a két szervezet közötti képességfejlesztés koherens maradjon.

A CARD jelentősége abban áll, hogy az EU először vezetett be egy olyan folyamatot, amely során a tagállamok az Unió szakembereivel áttekintik az adott ország képességfejlesztési terveit, ezzel létrehozva az állandó dialógust Brüsszel és a fővárosok között a védelmi képességek fejlesztése és a többnemzeti együttműködések terén is. Ez az egyeztetés pedig nélkülözhetetlen ahhoz, hogy az együttműködés a tagállamok között valóban “normává” váljon, ahogy azt az EU Globális Stratégia előremutató kívánalomként megfogalmazza.

Az Európai Védelmi Alap (EDF)

Az Európai Védelmi Alap (European Defence Fund - EDF) az Európai Bizottság által javasolt és kezelt pénzügyi keret az európai védelmi együttműködés elősegítésére a kutatási és fejlesztési tevékenységek finanszírozása révén. A Bizottság 2016-os Európai Védelmi Akciótervének része volt az elgondolás, mely a 2020-ig terjedő időszakig egyelőre tesztelés alatt áll (COM, 2016). A védelmi célú kutatási tevékenységre 2017-2019 között 90 millió eurót fordíthatnak a tagállamok az EU költségvetéséből, míg fejlesztési programokra 500 millió eurót 2019 és 2020 folyamán. A pályázati kiírásokra olyan európai konzorciumok jelentkezhetnek, amelyek legalább három vállalat részvételével, minimum három tagállamból állnak össze. Szigorú feltételekkel bátyázták a jogalkotók körbe, hogy a program az európai védelmi ipart, és ne külső országok védelmi ipari szereplőit támogassa majd. Az összesen 590 millió eurós összeget, amellyel az Európai Bizottság és a tagállamok tesztelik a kutatási és fejlesztési programokat érdemes perspektívába helyezni: 2016-ban az uniós tagállamok összesen 8.8 milliárd eurót költöttek katonai célú K+F-re.⁵ Mindebből azt láthatjuk, hogy az uniós hozzájárulás, főleg éves szintre bontva egyelőre nem helyezi más dimenzióba a védelmi szféra kiadásait, ugyanakkor alkalmas egyrészt arra, hogy érdemben tapasztalatokat biztosítson a jövőbeni programok számára, másrészt ösztönzőleg hasson további tagállami befektetésekre. A jövőt illetően az Európai Bizottság már letette az asztalra a következő Többéves Pénzügyi Keret 2021 és 2027 közötti időszakára vonatkozó javaslatát, mely

⁴ Előbbire példa WITNEY (2017), a pozitívabb megközelítésre: BISCOP (2017).

⁵ Az Európai Védelmi Ügynökség 2016-re vonatkozó adatai alapján, Dánia nélkül. Defence Data 2016-2017. Key findings and analysis. www.eda.europa.eu

szerint az Európai Védelmi Alap összesen 13 milliárd euróval finanszírozná meg az európai szintű, többnemzeti K+F projekteket az adott időszakban (COM, 2018).

A közös védelem- és biztonságpolitika fontossága

A primer kutatás célja részben a közös EU-szintű védelem- és biztonságpolitikával, valamint ennek egy lehetséges konkrét megvalósításával kapcsolatos lakossági vélemények feltérképezése, részben ez utóbbiak lehetséges magyarázata az ország EU-tagságának értékelése, a NATO és az EU hazánk biztonságában betöltött szerepének megítélése és a Magyar Honvédségre fordított költségvetési kiadásokkal összefüggő vélemények kontextusában.

A jelenlegi EU-s biztonság- és védelempolitikai együttműködési formák, mechanizmusok ismertetése után rátérünk az ilyen jellegű együttműködéssel kapcsolatos magyar közvélemény bemutatására. Az EU-tagországok lehetséges együttműködésének hét területét vizsgáltuk abból a szempontból, hogy melyikben mennyire tartják fontosnak a megkérdezettek a szorosabb együttműködést az Unió jövője szempontjából (1. táblázat). Első helyen a közös védelem és biztonságpolitika, második helyen a közös bevándorlás-politika végzett, előbbit a válaszadók 45%-a tartotta a legfontosabb, vagy a második legfontosabb területnek, míg utóbbit 39%-uk. Az Unió országait és lakosainak védelmét és biztonságát szavatoló együttműködést, valamint a közös bevándorlás-politikát fontossága alapján a közös gazdaságélénkítő beruházások követik (37%). Ennél lényegesen kisebb arányban sorolták az EU jövője szempontjából kívánatos összeurópai együttműködés legfontosabb területei közé a megkérdezettek a közös költségvetést, a közös külpolitikát, a közös pénz használatát, valamint a közösen választott parlamentet.

1. táblázat

„Ön szerint az EU-tagországok közötti szorosabb együttműködés alábbi területei, formái közül melyik vagy melyik lenne a legfontosabb az Európai Unió jövője szempontjából? ... És melyik a második legfontosabb?”

(válaszok százalékos megoszlása)

	Első helyen választotta	Második helyen választotta	Együttesen
közös védelem- és biztonságpolitika	27	18	45
közös bevándorlás-politika	22	17	39
közös gazdaságélénkítő beruházások	18	18	37
közös költségvetés	8	7	15
közös külpolitika	3	9	12
közös pénz használata	3	9	12
közös választott parlament	3	5	8

nem tudja	15	18	18
összesen	100	100	-

Forrás: saját szerkesztés

A közös védelem- és biztonságpolitika, valamint a közös bevándorlás-politika magas prioritása nem magyar sajátosság. Az Európai Parlament 2016 szeptember-októberi „Parlaméter 2016” felmérése 12, az Európai parlament által támogatott politika közül a származási országokkal konzultálva megvalósított bevándorláspolitika a 3., a biztonsági és védelmi politika, amely lehetővé teszi, hogy az EU szembeszálljon nemzetközi válságokkal a 4. helyen végzett a prioritási sorban, előbbi az Unió lakosainak 33%-a, utóbbit 28%-val választotta a legfontosabb négy terület közé. (Az első két helyen a szegénység és a társadalmi kirekesztés leküzdése, illetve a terrorizmus elleni küzdelem az egyéni szabadságjogok tiszteletben tartásával végzett.) (PARLAMÉTER, 2016a: 61.) Ugyanebből a felmérésből az is kiderül, hogy a magyar lakosság körében is 3. és 4. helyen végzett az előbbi két prioritás a sorban, ráadásul még az uniós átlagnál is 10-10%-kal nagyobb arányban emelték ki ezeket a válaszadók – a bevándorlási politikát 43%-os arányban, a biztonsági és védelmi politikát pedig 38%-os arányban. (PARLAMÉTER, 2016b: 4.)

A két terület kiemelt fontosságát bizonyítja az is, hogy az uniós polgárok 66%-a elégtelennek tartja az uniós fellépést, és 74%-uk jelentősebb fellépést vár az Uniótól a migrációs kérdésekkel kapcsolatban, míg a közös biztonság- és védelempolitika tekintetében 51%-uk elégedetlen az uniós fellépéssel, és 66%-uk vár jelentősebb aktivitást az Uniótól e tekintetben (EURÓPAI POLGÁROK, 2016: 8-9.)

Szintén a közös védelempolitika igényét mutatja, hogy az uniós polgárok túlnyomó többsége, 85%-a jó dolognak tartja a kölcsönös védelmi záradékot, amely szerint a területén történt fegyveres agresszió esetén egy EU ország aktiválhatja a kölcsönös védelmi záradékot, amely szerint az összes többi EU tagállamnak segítséget és közreműködést kell nyújtania, minden rendelkezésre álló eszközzel. A felnőtt magyar lakosság 86%-a gondolja ugyanezt (EURÓPAI POLGÁROK, 2016: 49-50.). Az ugyanakkor ebből a felmérésből nem derül ki, hogy ez a pozitív megítélés az EU szimbolikus jellegű védelmi záradékához hogyan viszonyul a NATO kollektív védelmi feladataihoz.

Vélemények egy szorosabb, több erőfeszítéssel járó védelem- és biztonságpolitikával kapcsolatban

A közös biztonság- és védelempolitika imént bemutatott magas támogatottsága mellett furcsa lehet az, hogy rendkívül megosztja a közvéleményt az a kérdés, hogy ha szorosabb védelmi- és biztonságpolitikai együttműködés bontakozik ki az EU több tagállama közül, ami többlet erőfeszítést is igényel a résztvevőktől, akkor Magyarország mit tegyen (2. táblázat). Szinte ugyanannyian vannak azok, akik szerint hazánknak részt kellene vennie egy ilyen szorosabb védelmi együttműködésben (41%), mint azok, akik szerint a jelenlegi keretek között kellene azt folytatni (39%), azaz kívül kellene maradni a szorosabb védelmi célú integráción.

A férfiak nagyobb mértékben támogatják a szorosabb védelmi együttműködést (44%), mint a nők (38%) – de ez teljes mértékben annak köszönhető, hogy szebbik nem tagjai kisebb arányban

vállalkoztak a válaszára. Az iskolai végzettség hatása nem lineáris, de az elmondható, hogy leginkább a 30 év alatti fiatalok (50%), míg legkevésbé az idősek (35%) tartanak jó ötletnek a nagyobb fokú integrációt e téren. Az iskolai végzettség hatása markáns: a legfeljebb 8 általánost végzetteknek csak egyharmada (33%-a) támogatna egy ilyen együttműködést, míg diplomások 49% értene egyet vele. A két szélső végzettségi csoport között helyezkednek el ebből a szempontból a szakmunkásképzőt végzettek és az érettségizettek. Az anyagi helyzet hatása is jelentős, bár nem lineáris. Az átlagosnál nagyobb mértékben támogatói a fokozott együttműködésnek azok, akik beosztással jól kijönnek jövedelmükből (49%). A hónapról hónapra élők és a jövedelmükből éppen csak kijövők viszont átlag alatti arányban (33-33%) értenek egyet a szorosabb védelmi együttműködéssel, ahogy a gondok nélkül élők is (37%).

A Budapesten élők másoknál kisebb arányban (35%) támogatják a plusz erőáfordítást igénylő közös védelmi erőfeszítéseket – de ennek nem az az oka, hogy nagyobb mértékben utasítják el azt, hanem az, hogy nagyobb arányban (29%) tartózkodtak az érdemi válaszádtól. A többi településtípus lakói körülbelül hasonló (41-44%-os) arányban értenek egyet a fokozott együttműködéssel. A régiók közül érdemes kiemelni a két szélső pólust: Nyugat-Dunántúlon minden második (49%), míg az Észak-Alföldön csak minden harmadik válaszadó tette le a voksát a nagyobb mértékű közös védelem- és biztonságpolitika mellett.

Akik az ország EU-tagságát inkább előnyösnek tartják 51%-ban voksolnának a szorosabb védelmi- és biztonságpolitikai együttműködésre, de a tagságot inkább hátrányosnak tartók egyötöde is támogatná ezt a speciális célú integrációt – igaz, közel kétharmaduk nem.

2. táblázat

Szorosabb védelmi célú együttműködés támogatottsága a magyar EU-tagság mérlege alapján

(válaszok százalékos megoszlása)

	Amennyiben az EU tagállamainak egy „gyorsabban haladó” csoportja szorosabb együttműködésre lépne a védelem- és biztonságpolitika terén, és ez több erőfeszítést is igényelne az adott országoktól, akkor Magyarországnak			
Magyarország EU-s tagsága ország számára	részt kellene venni ebben a szorosabb együttműködésben vállalva a több védelmi erőfeszítést	kívül kellene maradnia és csak a jelenlegi keretek között folytatni az együttműködést	nem tudja	összesen
inkább előnyöket	51	36	13	100
inkább hátrányokat hozott	20	64	16	100
nem tudja	26	25	49	100

összesen	41	39	20	100
----------	----	----	----	-----

Forrás: saját szerkesztés

Azt, hogy egy többlet-erőfeszítést igénylő szorosabb védelmi együttműködést a lakosság négytizede elutasítja és a jelenlegi status quo mellett teszi le a voksát, érdemes kontextusba helyezni. A válaszadók legnagyobb csoportja a Magyar Honvédségnek sem adna több pénzt, még ha annak célja kizárólag az ország biztonság és védelme lenne is. A megkérdezettek közel fele (46%-a) ugyanis úgy vélekedik, hogy az Magyar Honvédségre az ország katonai biztonsága és védelme érdekében ugyanannyit kell költeni, mint amennyit jelenleg költünk, háromtizedük (30%) szerint viszont többet kellene. Csak minden tizedik válaszadó gondolja, hogy Magyarország jelenleg túl sokat költ erre a célra és kevesebb is elég lenne. (14% pedig nem tudja.) A két kérdés szorosan összefügg egymással (3. táblázat): akik több pénzt adnának a Magyar Honvédségnek, azok nagyobb arányban állnak a több erőfeszítést igénylő szorosabb védelmi együttműködés pártján is (56%), míg, akik szerint az ország hadseregének kevesebb pénz is elég lenne, másoknál kevésbé hajlamosak lelkesedni a védelmi célú szorosabb integrációért (30%).

3. táblázat

Szorosabb védelmi célú EU-s együttműködés támogatottsága a magyar honvédségre „szánt” kiadásokkal összefüggésben (válaszok százalékos megoszlása)

	Amennyiben az EU tagállamainak egy „gyorsabban haladó” csoportja szorosabb együttműködésre lépne a védelem- és biztonságpolitika terén, és ez több erőfeszítést is igényelne az adott országoktól, akkor Magyarországnak			
Magyarországnak a jelenlegihez képest mennyit kellene költenie a Magyar Honvédségre SAJÁT katonai biztonsága és védelme érdekében?	részt kellene venni ebben a szorosabb együttműködésben vállalva a több védelmi erőfeszítést	kívül kellene maradnia és csak a jelenlegi keretek között folytatni az együttműködést	nem tudja	összesen
többet	56	34	11	100
ugyanannyit, mint most	40	47	13	100
kevesebbet	30	48	23	100
nem tudja	19	17	64	100
összesen	41	39	20	100

Forrás: saját szerkesztés

A védelmi célú kiadások és erőfeszítések bővítésének ellenzését nemcsak egyfajta takarékoság magyarázhatja, de akár az is, hogy Magyarország védelmét sokan mástól, egy másik szövetségi rendszertől – jelesül – a NATO-tól várják.

Az ország katonai biztonsága tekintetében fontosabbnak tartják a megkérdezettek a NATO, mint az EU szerepét: 37% szerint elsősorban a NATO, míg 36% szerint a NATO és az EU egyaránt „felelős” országunk katonai biztonságáért és csak 8% gondolja, hogy inkább az Unió biztosítja azt. Míg 6% úgy véli, egyik szövetségi rendszerben sem bízhatunk, ha védelmünkről van szó. (13%-nyian nem tudtak állást foglalni a kérdésben.) E tekintetben egybeesés van a lakosság vélekedése és az ország biztonság- és védelempolitikai alapvetése között, hiszen a NATO kollektív védelmi ernyője nyújtja Magyarország szövetségi biztonsági garanciáját.

Akik szerint inkább az EU biztosítja Magyarország biztonságát, azok nagyobb arányban (52%) támogatják a szorosabb védelmi együttműködést, mint azok, akik szerint inkább a NATO (45%), vagy mindkét szervezet (47%) védi hazánkat (4. táblázat). Vagyis valóban alátámasztható az az állítás, hogy minél inkább számítanak a megkérdezettek az EU-ra az ország védelme szempontjából, annál nagyobb mértékben vállalnák a többlet erőfeszítéssel járó szorosabb uniós együttműködést.

4. táblázat

Szorosabb védelmi célú EU-s együttműködés támogatottsága annak fényében, hogy inkább a NATO vagy inkább az EU biztosítja Magyarország katonai biztonságát (válaszok százalékos megoszlása)

	Amennyiben az EU tagállamainak egy „gyorsabban haladó” csoportja szorosabb együttműködésre lépne a védelem- és biztonságpolitika terén, és ez több erőfeszítést is igényelne az adott országoktól, akkor Magyarországnak			
Magyarország katonai biztonságát elsősorban a NATO, vagy az Európai Unió biztosítja?	részt kellene venni ebben a szorosabb együttműködésben vállalva a több védelmi erőfeszítést vagy	kívül kellene maradnia és csak a jelenlegi keretek között folytatni az együttműködést?	nem tudja	összesen
a NATO	45	39	16	100
mindkét szervezet	47	42	12	100
az EU	52	33	15	100
egyik szervezet sem	21	60	19	100
nem tudja	17	24	59	100
összesen	41	39	20	100

Forrás: saját szerkesztés

Akik a lehetséges szorosabb EU-s együttműködés területei közül első vagy második helyen választották a közös védelem- és biztonságpolitikát, azok 47%-ban támogatják a „gyorsabban haladók” többlet-erőfeszítéssel járó szorosabb együttműködését, míg azok, akik nem választották be a legfontosabb prioritások közé a közös védelem- és biztonságpolitikát, csak 36%-ban szavaznak a szűkebb körű nagyobb fokú védelmi integrációra (5. táblázat). Vagyis az egyetértés általában a közös védelem- és biztonságpolitika magas prioritásával növeli az esélyét annak, hogy valaki egy konkrét, többlet-erőfeszítéssel járó szorosabb együttműködést is támogat, de egyáltalán nem determinálja azt.

5. táblázat

Szorosabb védelmi célú EU-s együttműködés támogatottsága annak fényében, hogy kiemelt prioritás-e a közös védelem- és biztonságpolitika
(válaszok százalékos megoszlása)

	Amennyiben az EU tagállamainak egy „gyorsabban haladó” csoportja szorosabb együttműködésre lépne a védelem- és biztonságpolitika terén, és ez több erőfeszítést is igényelne az adott országoktól, akkor Magyarországnak			
A közös védelem- és biztonságpolitikát az elsődleges prioritások közé	részt kellene venni ebben a szorosabb együttműködésben vállalva a több védelmi erőfeszítést	kívül kellene maradnia és csak a jelenlegi keretek között folytatni az együttműködést	nem tudja	összesen
választotta	47	40	13	100
nem választotta	36	38	26	100
összesen	41	39	20	100

Forrás: saját szerkesztés

Az az ambivalens helyzet, hogy a közös védelem- és biztonságpolitikát rendkívül fontosnak tartók négytizede szerint is Magyarországnak inkább kívül kellene maradni egy szorosabb védelmi együttműködésen magyarázatra vár. Az egyik lehetséges magyarázat a közös védelempolitika megfelelő marketingjének hiánya. A magyar lakosság jelen pillanatban sem tájékoztatva nincs az ilyen jellegű intézkedésekről és tervekről, sem meggyőzve azok szükségességéről.

Összegzés

Az Európai Unió védelempolitikai együttműködése 2016 után új lendületet kapott. Az Unió tagállamai számos területen erősítették a kooperációjukat, ugyanakkor az hosszabb távon derül ki, hogy a különböző kezdeményezések milyen valós hatással lesznek a nemzeti haderőfejlesztésekre és az európai katonai képességek összességére, beleértve a hadiipari bázis jövőbeni alakulását is. Jóllehet minőségi előrelépésnek tekinthetjük a PESCO életrehívását, a védelmi felülvizsgálat európai szintű bevezetését és az uniós források megnyitását katonai fejlesztésekre, de időről-időre

felmerül annak a gondolata, hogy mélyebb integrációra lenne szükség a biztonság és védelempolitika terén is.

Az unió lakosaihoz hasonlóan, sőt annál is nagyobb mértékben igénylik a magyar választópolgárok a közös, EU-szintű védelem- és biztonságpolitikát, valamint a közös bevándorlás-politikát. Ugyanakkor egy szorosabb, több erőfeszítést igénylő védelempolitikai együttműködés, már megosztja a megkérdezetteket, körülbelül két-két ötödnyien vannak mellette és ellene. Akik szerint az uniós együttműködés már bizonyított, hiszen az EU-tagság inkább előnyökkel jár az ország számára, azok lényegesen nagyobb arányban szavaznának a szorosabb kooperációra, mint akik inkább hátrányosnak érzik országunk EU-tagságát. De az is megállapítható, hogy akik szerint az Unió jövője szempontjából a két elsődleges prioritás közé tartozik a közös védelem- és biztonságpolitika, azok nagyobb arányban támogatják ennek konkrét megvalósítását, még ha az többleterőfeszítést igényel is.

Az intenzívebb védelem-politikai együttműködéstől ódzkodók véleményét részben magyarázhatja a fokozott erőfeszítések elutasítása, amit értékelhetünk takarékossgként vagy eltérő prioritásként és nemcsak az EU-s összefogás, de a Magyar Honvédség többlet-támogatásának felvetése esetén is tetten érhető. Egy másik lehetséges magyarázat, aminek szintén van magyarázóereje a vélemények alakulására, az, hogy a válaszadók inkább a NATO-tól, semmint az EU-tól várják az ország védelmét.

Nem elhanyagolható azok aránya, akik elvben fontosnak tartják a szorosabb védelmi együttműködést, de annak gyakorlati megvalósíthatóságától már távol tartanak az országot. Az ambivalencia okának feltárása további kutatást igényel.

Irodalom

Biscop, Sven (2017): European Defence: What's in the CARDS for PESCO? Egmont Security Police Brief, No. 91, October

COM (2016): Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Social and Economic Committee and the Committee of the Regions. European Defense Action Plan. Brussels, 30. 11. 2016. COM(2016) 950 final

COM (2018): Proposal for a Regulation establishing the European Defense Fund. COM(2018) 476

Council Conclusions (2017): Council Conclusions on Security and Defence in the context of the EU Global Strategy, Brussels, 18 May 2017 9178/17

Council Decision (2017): Council Decision on establishing Permanent Structured Cooperation (PESCO) and determining the list of Participating Member States. Brussels, 8 December 2017. 14866/17

Council Decision (2018): Council Decision (CFSP) 2018/340 of 6 March 2018 establishing the list of projects to be developed under PESCO

Európai polgárok (2016): Európai polgárok 2016-ban: vélemények és elvárások, a terrorizmus és a radikalizálódás elleni küzdelem. Az Európai Parlament tematikus Eurobarométer felmérése. <http://www.europarl.europa.eu/at-your-service/files/be-heard/eurobarometer/2016/europeans-in-2016-perceptions-and-expectations/analytical-overview/hu-analytical-overview-europeans-in-2016.pdf> letöltve: 2019.01.07.

Hack-Handa, József (2013): Válságban, válaszúton: magyar várakozások az EU jövőjével kapcsolatban. In: Jel-Kép: kommunikáció közvélemény média 1-2. p. 21. http://communicatio.hu/jelkep/2013/1_2/hack_handa_jozsef.htm letöltve: 2019.01.07.

Parlaméter (2016a): Tájékoztató elemzés. Az Európai Parlament tematikus Eurobarométer-felmérése. <http://www.europarl.europa.eu/at-your-service/files/heard/eurobarometer/2016/parlemeter-2016/analytical-overview/hu-analytical-overview-parlemeter-2016.pdf> Letöltve: 2019.01.07.

Parlaméter (2016b): Magyarország. <http://www.europarl.europa.eu/at-your-service/files/heard/eurobarometer/2016/parlemeter-2016/national-factsheets/hu-hu-national-factsheets-parlemeter-2016.pdf> Letöltve: 2019.01.23.

Witney, Nick (2017): EU defence efforts miss the open goal again. ECFR Commentary, 15 November